

EDICE ZAPOMENUTÉ KNIHY O KONÍCH

legendární příručka
pro důstojníky z roku 1853

kpt. L. E. Nolan

Kavalerie

historie a taktika

 Arcaro

Kavalerie

L. E. Nolan

SPRÁVNÝ VOJENSKÝ SED

Kavalerie

historie a taktika

L. E. Nolan

Podle originálu

Cavalry: Its History and Tactics
Captain Louis Edward Nolan
15th (The King's) Light Dragoons (Hussars)
1853, *third edition* 1860

vydalo v roce 2015 nakladatelství

Název originálu:

Cavalry: Its History and Tactics

Bosworth & Haerison, 215, Eegent St., London
1860, third edition

Vydala © 2015 společnost Arcaro s.r.o.

Žižkova 1696/15, Jihlava

jako svou 3. publikaci

Překlad © 2015 Robin Burda

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

První vydání, 2015

ISBN 978-80-906222-2-7

OBSAH

Kapitola I.

Přehled historie 12

Velké skutky kavalerie od starověku po novověk – Anglická kavalerie pod velením prince Ruperta a Cromwella – Pruská kavalerie pod velením Fridricha Velikého – Napoleonova francouzská kavalerie

Kapitola II.

Rakouská, ruská a pruská kavalerie v letech 1793 – 1815 40

Bitva u Austerlitzu – Špatné taktiky kavalerie – Bitvy u Řezna, Pultusku, Jílového, Frýdlantu a Lützenu – Potyčka u Hanau – Bitva u Lipska – Obecné poznámky

Kapitola III.

Kavalerie obecně 52

Co tvoří její sílu – Různé druhy kavalerie zřízené v Evropě – Těžká, střední a lehká kavalerie

Kapitola IV.

Lehká a těžká kavalerie 58

Porovnání jejich významu a předností – Žalostné důsledky přetížení – Navrhované změny pro anglické dragouny atd. – Očekávané výhody těchto změn – Názor generála Warneryho na těžkou a lehkou jízdu – Přednosti pruských husarů – Naše útoky kavalerie u Waterloo atd. – Výkony kozáků – Lehká a těžká kavalerie v Maďarské válce v letech 1848 a 1849 – Dopis od rakouského důstojníka, který v této válce bojoval

Kapitola V.

Organizace kavalerie 80

Muž s jeho uniformou a zbraněmi, jako jsou meč, kopí, karabina, pistole atd. – Kůň: udidlo, uzda, sedlo – Navrhované změny

Kapitola VI.

Vojenské ježdění 114

Rané školy horsemanshipu – Zahraniční původ našeho vojenského ježdění – Některé absurdní praktiky na Kontinentu – Vybalancovaný sed – Některé jeho nesmírné nevýhody – Anekdoty – Navrhované změny – Horsemanship Čerkesů atd.

Kapitola VII. Základní výcvik	136
Kapitola VIII. O rozestupech	144
Kapitola IX. Pohyby na bitevním poli	149
Kapitola X. Taktiky kavalerie	174
Základní pravidla – Příklady – Kavalerie proti kavalerii – Kavalerie s armádou – Útok na pozice a jejich obrana – Velký útok kavalerii u Jílového – Pronásledování poražené armády – Jízdní dělostřelectvo s kavalerií – Útok v rojnici – Průzkum	
Kapitola XI. Pochod, tábor, bivak, předsunutá hlídka, potyčka	196
Kapitola XII. Útok, pronásledování a shromáždění	224
Kapitola XIII. Detašovaná služba	229
Kapitola XIV. Útoky kavalerie proti pěchotě	235
Získané výsledky o útocích proti pěchotním čtvercům – Vylepšení dělostřelectva výhodou pro kavalerii – Oslavované úspěšné útoky – Shrnutí	
Appendix	253
Kavaleristické sedlo a uzda navržená autorem – Uniforma kavaleristy – Poznámky k systému jednotlivých řad – Navrhovaná organizace kavalerie – Váleční koně vojáků a důstojníků	
Seznam ilustrací	
Obr. I. - Vojenský sed tak, jak by měl vypadat	2
Obr. II. - Zahraniční husar - vojenský sed, jaký se používá	117
Obr. III. - Navrhovaná ocelová rukavice	100
Obr. IV. - Regiment utábořený v rozestupných kolonách eskadron	206-207
Obr. V., VI. - Navrhované sedlo a uzda	254, 256, 258

TO
LIEUT.-COLONEL GEORGE WILLIAM KEY,
15TH HUSSARS,
THE FRIEND OF MANY YEARS,
THIS WORK IS INSCRIBED,
WITH AFFECTIONATE REGARD,
BY THE AUTHOR*

* TUTO PRÁCI VĚNUJI S ÚCTOU SVÉMU MNOHALETÉMU PŘÍTELÍ,
PODPLUKOVNÍKU GEORGOVI WILLIAMU KEYI Z 15. HUSARSKÉHO PLUKU

PŘEDMLUVA

Pravděpodobně nenajdete jiné válečné téma, kterému autoři věnují tak málo pozornosti, jako historii kavalerie, ač musím připustit, že jsou témata mnohem důležitější.

Při bližším pohledu je ovšem jasné, proč je právě kavalerie tím případem. Její taktiky není možné zredukovat do pravidel tak, jako práci zákopníka, nebo dokonce jako pomalejší a metodičtější pohyby pěchoty.

U důstojníka kavalerie skoro všechno závisí na síle jeho *coup-d'oeil*, tedy na tom, jaký má přehled nad situací, a jak umí rychle odhadnout a využít slabiny nepřítele. Když se rozhodne této slabiny využít ve chvíli, kdy už je akce zahájena, tak záleží na rychlosti, s jakou jsou jeho záměry uskutečněny. Je jen málo času na promýšlení a není zde prostor pro váhání. V čase útoku je jedinou povolenou myšlenkou v hlavě velitele úspěšné splnění úkolu.

Poté už se na úspěchu podílí hlavně inspirace velitelského génia spíše než výsledek příprav a pravidel. Stále jsou však četné oblasti v profesi důstojníka kavalerie, které je možné sepsat, a které by měl důstojník znát a pečlivě prostudovat. Zná-li tyto věci předem, může je samozřejmě využít, nebo si po pečlivém

PŘEDMLUVA

promyšlení může prostřednictvím těchto znalostí pomoci. Existují věci, které by bez předchozího studia nedokázal vnímat.

Vzhledem k současnému stavu literatury v tomto oboru je však velmi těžké tyto věci teoreticky nastudovat. Neexistují téměř žádné knihy zabývající se výhradně touto problematikou, a určitě žádné důležité nejsou v anglickém jazyce. Student si tedy musí vybírat z historie válečných tažení a bitev nebo obecných pojednání o válečném umění. Volit musí ty části, které pojednávají o této problematice. Vzhledem k tomu, že tato díla zřídka píšou lidé se znalostí problematiky vedení kavalerie a jejích výhod, musí si důstojník svoje závěry zpracovat sám, což často vede k nepřesným nebo chybným výsledkům.

Náhly přechod z období míru do války je kritickým momentem pro všechny armády, ale zejména pro ty důstojníky, jejichž teoretické znalosti války jsou nedostatečné.

Vezměme v úvahu kupříkladu naši kavalerii v poslední válce na území Evropy; měli jsme převahu nad většinou národů, a to v bezhlavé odvaze, kvalitě výstroje i koní, naneštěstí jsme však měli horší taktiku. Publikované depeše našeho největšího velitele nesou mnohá svědectví o faktu, že naši důstojníci často zanedbávali poskytnutí záloh při útoku, nebo přijetí nezbytných opatření, což příležitostně vedlo k porážce našich vojsk, navzdory udatnosti, kterou vojáci vykazovali na bitevním poli.

Nedostatek teoretických znalostí v oboru válečnictví s sebou nese nutnost nabírání zkušeností za velkých ztrát na životech, když už válka skutečně propukne. Je tedy povinností každého důstojníka nabýt znalostí této profese, než je povolán do této hry, kdy je každý chybný krok doprovázen katastrofálními důsledky pro jeho zemi a vojáky pod jeho velením.

Při psaní této práce usiluji o shromáždění zaznamenaných vědomostí jiných lidí a vycházím ze znalostí o technice boje kava-

PŘEDMLUVA

lerie od různých autorů, což by mohlo pomoci mladým důstojníkům při získávání informací o jejich profesi. Zároveň doufám, že čtenáři pochopí, že uvozující řeč o historii nemá zastupovat nejlepší a nejzajímavější práce na téma historie válečného umění. Má pouze sloužit k tomu, abychom lépe pochopili události, které by se mohly znovu opakovat, a že možná lepší taktika a výstroj vrátí jezdci jeho postavení v evropských armádách.

Poznámky týkající se oblečení, výstroje, výcviku, atp., jsou pouze narážkami na věci sice důležité, ne-li nezbytné, které dříve fungovaly, ale dnes již dávno nesplňují svůj účel. Stále se používají, protože důkladná organizovaná změna je vždy složitá, někdy i nebezpečná. Nikdy ovšem není tak složitá a nebezpečná jako slepé lpění na zastaralých teoriích, které je nutné při prvním šoku z války opustit.

O taktice kavalerie je těžké říci něco, co by bylo dostatečně jednoznačné, ale je velmi důležité alespoň se pokusit vysvětlit nasbírané poznatky. Přestože autor si nemůže namlouvat, že pro toto udělal opravdu mnoho, doufá, že udělal krok správným směrem. Doufá také, že pomůže svým přátelům důstojníkům a tato kniha bude následována díly, jejichž autoři mají více volného času a více způsobilosti pro takto důležité a obtížné téma než sám autor.

Tato práce byla sepsána ve volném čase mezi službou a vedlejšími povinnostmi. Jak se dá předpokládat u knihy napsané osobou jen málo seznámenou s uměním psaní knih, je dílo poněkud nesouvisle uspořádáno.

Děkuji panu Jamesi Fergussonovi za současnou podobu knihy a také za různé rady, které mi pomohly ji dokončit. Jsem mu zavázán za jeho upřímnou kritiku a přátelskou pomoc.

PŘEDMLUVA

Dále také děkuji za cennou pomoc pana Charlese Mac Farlane, jehož láska ke službě je pověstná. Opravil mnoho chyb a pomohl mi knihu vydat.

Svědomitě jsem kreslil, cokoliv mi přišlo na mysl, a při popisování různých systémů převládajících v kavalerii jsem bez výhrad uváděl to, o čem jsem byl přesvědčený, že je pravda. Doufám, že dílo nikoho neurazí nebo nepoškodí cty jakéhokoliv jedince. Jestliže se moje poznámky ke službě, k níž mám tu čest náležet, ukážou jako užitečné, tak účel, pro který jsem psal tuto knihu, bude úplně splněn.

Army and Navy Club, 1. 7. 1853

KAPITOLA I.

PŘEHLED HISTORIE

Kůň pocházející z východních států získal v raném období velikost, sílu a krásné tvary, kterých nedosáhl v žádné jiné oblasti. Dokud nepřešlo několik století, nepoužívalo se mnoho umělých prostředků k jeho zušlechťování a výcviku. Je třeba vzít v úvahu, že v Evropě byl kůň pouze otrhaným poníkem nebo, ještě častěji, pouhým tažným zvířetem, zatímco v Arábii, Malé Asii a na rozsáhlých pláních Mezopotámie a Persie byl nádherným zvířetem, které se velmi hodilo pro vojenské účely. V bitvách byl také hojně využíván. Všechny tyto východní národy byly ve skutečnosti národy jezdeckými a ve vzájemných válkách se často střetávalo jezdectvo.

Koně z východu do Evropy přivedli Řekové a jejich sousedé přes úžinu Bospor a Dardanely, nebo přes Egejské moře z řeckých kolonií v Malé Asii. Tito koně se ve velké míře rozšířili v Thrákii, Thessálii, Makedonii a dalších regionech. Atéňané, spolu s většinou Řeků, propadli vášni pro krásné koně a koňské závody. Více než století před časy Alexandra Velikého museli být řečtí sochaři

ŘECKÁ A ŘÍMSKÁ KAVALERIE

seznámení s formami a akcemi šlechtěných koní, jinak by nemohli zanechat nádherné elginské mramorové sochy. Avšak nevypadá to, že by Řekové v tomto období kavalerii nějak významně využívali na skutečném bojišti.

Římané si své sousedy podmanili pomocí pěchoty. V Livyho zprávě o válkách se samnitskými kmeny a jinými lidmi čteme o kavalerii a válečných vozech tažených cválajícími koňmi, ale vypadá to, že koně nebyli početní ani velcí, a římské válečné vozy byly primitivně hrubé a stejně tak neefektivní, jako ty, které používali naši předkové v Británii.

Zjednodušeně řečeno, kavalerie byla Řeky a Římany zřídka kdy používaná do doby, než přišli do kontaktu s Asií a sousedícími africkými regiony. Byla to Alexandrova tažení a Panské války, které jim – díky silné nepřátelské kavalerii – ukázaly hodnotu dobrého jezdce.

První formace Řeků a Římanů vypadaly stejně – své jezdecktvo šikovali do obdélníkových útvarů, nebo do tvaru klínu. Základním úkolem kavalerie bylo vedení útoku s možným proražením pozic nepřítele. Tento způsob útoku v klínové formaci přijali Turci a ostatní národy proslulé svými jezdeckými kvalitami.

Když Alexandr Veliký vpadl do Asie, aby dobyl vzdálenou Perskou říši, jeho armáda se skládala převážně z pěších jednotek, které byly zformovány do falang. Makedonské falangy budou navždy zapsané ve vojenské historii. Neexistuje však žádná výrazná makedonská formace kavalerie, která by byla stejně slavná. Když Alexandr dorazil do Malé Asie, země skvělých koní, a mezi řecké kolonie, hustě rozmístěné od ústí Dardanel až po řeku Granikus a dále od ústí této řeky až na hranice Sýrie, bylo pro mladého dobyvatele jednoduché rozšířit svou jízdu. Bezpo-

PŘEHLED HISTORIE

chyby tuto část své armády od přistání v Asii, až po první bitvu značně posílil a vylepšil.

V bitvě u řeky Granikus nechal přibližně 5000 jezdců přebrodit řeku. Peršané na druhém břehu jim statečně vzdorovali a bojovali muž proti muži, ale ale z pole je vytlačili hlavně makedonští koně. Manévrování kavalerie v této bitvě ovšem nedrží krok s jinými historickými bitvami, které vyhrála jízda, a to z toho důvodu, že ve stejnou chvíli s makedonskou kavalerií zaútočila i pěchota.

Lepší taktika se ukázala o tři roky později v bitvě u Gaugamél. Makedonci využili zkušeností z předchozích bitev s Peršany, kavalerii o síle 7000 koní rozdělili na dvě křídla a postavili je na boky nepřátelských pozic. Pravé křídlo, vedené osobně Alexandrem, manévrovalo proti levému křídlu perské armády, které bylo taktéž tvořené jízdou. Peršané i Makedonci se snažili svého nepřítele obejít, což se patrně Peršanům dařilo. Alexandr však svoje řady rozmístil vpravo a nepřítele obešel. Ti se pokusili roztáhnout řady vlevo, aby odpověděli na makedonský manévry, ale ve spěchu ve středu perské linie vznikla mezera. Alexandr okamžitě stočil svoje muže do vzniklé trhliny a nepřátelské vojsko rozdělil, porazil a pronásledoval z bojiště. Během pronásledování přišla zpráva, že Parmenio, který velel levému křídlu, žádá o pomoc. Alexandr odvolal pronásledování a vedl kavalerii do týlu nepřítele. Zjistil však, že Parmenio s pomocí thesálského jezdeckta nepřítele porazil, a tak se otočil a pronásledoval Dárea. Po překročení řeky Kelkit měli muži dovoleno do půlnoci odpočívat. Poté bylo pronásledování obnoveno, a den po bitvě už byla makedonská kavalerie v Arbílu, vzdáleného od místa bitvy 600 stádií (cca 120 km). Zde byla vidět blesková reakce a rychlý přesun, který by měl charakterizovat operace kavalerie.

ALEXANDROVSKÉ VÁLKY

Perské jezdectvo značně převyšovalo své nepřátele počtem, a navíc byli muži oděni v brnění. Nemohlo však soupeřit se semknutými řadami a rychlostí Makedonců. Alexandr Veliký měl svou jízdu pevně v rukách, což bylo dobře vidět, když se uprostřed vítězného pronásledování najednou stáhnul a vedl svou kavalerii na pomoc levému křídlu. Neúnavné pronásledování nepřítelů po vyčerpávající bitvě prokázalo, že jsou jezdci schopni zvládnout i to největší vypětí. Přesto však po Alexandrově smrti upadla řecká kavalerie do své původní bezvýznamnosti.

Římané dosáhli s jezdectvem ještě menších úspěchů než Řekové. Zato pod vedením Kartagince Hannibala dokázala kavalerie v Itálii, a na území Římského impéria, zázraky.

Poprvé se Kartaginci utkali s Římany v bitvě u Ticinu. Římští vrhači oštěpů byli napadeni Hannibalovou těžkou jízdou, ještě než se stihli zformovat. Kavalerie byla vedena do mezer mezi vojáky a koně římské jízdy se splášili. Někteří vojáci byli shozeni, jiní sesedli, aby mohli bojovat ze země (což byla jejich běžná taktika). Mezitím poslal Hannibal své numidijské lehké jezdectvo, aby obešlo nepřátelská křídla a zaútočilo ze zálohy. Právě toto rozhodnutí Hannibalovi bitvu vyhrálo. Římané byli poraženi a jejich velitel, P. Cornelius Scipio, byl v bitvě raněn.

V bitvě na řece Trebia měli Římané 36 000 pěšáků a 4 000 jezdců; Kartaginci 20 000 pěšáků a 10 000 jezdců. To je velký rozdíl v rozložení jednotlivých armád. Římská pěchota bojovala v této bitvě skvěle jako vždy, kavalerie však před nepřítelem uprchla.

Římské legie byly napadeny ze všech stran, přesto stále postupovaly vpřed. Pouhých 10 000 mužů však dosáhlo Piacenza, zbylých 26 000 zůstalo ležet na bitevním poli.

PŘEHLED HISTORIE

Kartágské jezdectvo vyhrálo bitvu u Kann (216 př. n. l.). Římané měli 80 000 pěšáků a 6 000 jezdců. Hannibal měl vojsko o síle 40 000 pěšáků a kavalerii čítající 10 000 koní.

Římské pravé křídlo odpočívalo na břehu řeky Aufidus (dnes Ofanto). Obě armády měly své jezdectvo umístěné na křídlech. Hasdrubal prvně přebrodivl řeku a napadl římskou kavalerii. Bitva teď zuřila po celé bitevní linii. Římská pěchota boj vyhrávala jako vždy. Numidijská jízda na Hannibalově pravém křídle byla napadena v pochybné šarvátce nepřátelskou jízdou.

Hasdrubal, který odvedl svou práci na levém křídle, se znenadání objevil na křídle pravém a porazil nepřátelskou kavalerii. Poté, co poslal Numidijce nepřítele pronásledovat, zaútočil na vítězíci římské legie, a navzdory jejich hrdinskému snažení se vrátil mezi ně, porazil je a rozpoutal šílený masakr. Aemillius Paulus a dalších 40 000 Římanů bylo zabito a většina zbylých vojáků byla uvězněna. Polybius odhaduje ztráty Římanů na 70 000 mužů. Jejich porážku přisuzuje faktu, že Kartaginci měli o tolik početnější a lepší kavalerii. Zároveň tuto bitvu uvádí jako důkaz svého tvrzení: „Je lepší mít o polovinu menší počet pěších vojáků a lepší jízdu, než mít armádu rovnocenně silnou s nepřítelem.“

Široce otevřená nížina, dnešní kraj Apulie, na které se tato památná bitva odehrála, byla obdivuhodně přizpůsobena vývoji kavalerie. Vždy se bude pamatovat na to, jak Aemillius usilovně zkoušel přesvědčit zbrklého a neznalého kolegu Yarra, aby zde bitvu neriskoval. Po boji Yarro uprchl do nedalekého městečka Yenusium s pouhými 70 jezdci. Je potvrzeno, že v celé bitvě u Kann ztratil Hannibal, i přes to, že kavalerii hodně využíval, jen asi 200 koní. Bylo to hlavně díky jeho jezdectvu a způsobu, jakým ho ovládal, že se tento opravdu skvělý vojevůdce, víceméně odříznutý od veškerého zásobování z Kartága, dokázal v Itálii udržet téměř 16 dlouhých let.

BITVA U KANN

Římské legie měly tak slabou kavalerii, že i když byly proti Kartagincům úspěšné, tak nemohly získat žádnou výhodu ze svých vítězství, ani si nemohly obstarat zásoby a píci, jelikož krajina kolem nich se hemžila nepřátelskými jezdci. Ani ta největší udatnost ze strany římské pěchoty je nemohla vždy zachránit od porážky a každá potyčka, do které byly zataženy, ohrožovala jejich existenci.

Montecuculi říká: „Hlavním úkolem armády je bojovat bitvu, která se obvykle odvíjí na pláních. Právě tam je kavalerie nejdůležitější. Jestliže je jezdecktvo poraženo, bitva je obvykle prohraná. Jestliže naopak zvítězí, tak nejenže je bitva bezpečná, ale porážka nepřítele je navíc jistá.“

Proto i maršál Sax radí vyčkávat, jestliže máte slabou kavalerii.

Fabius a L. Plancus, neodvažující se objevit na bitevním poli proti Hannibalově jízdě, zůstávali v kopcích a opevňovali se.

Stejně tak ve Třicetileté válce neriskoval Gustav Adolf II. pochod na ploché pláně v Polsku a raději zůstal v Prusku, dokud nebyla posílena jeho jízda.

Alexandr a César chtěli kavalerii vylepšit natolik, že na nějakou dobu přerušili svou kariéru dobyvatelů.

Římané svou jízdu rozšířili na úkor pěchoty, ale to bylo v časech jejich rapidního úpadku, kdy mezi nimi disciplína, bojový duch a vlastenectví společně s každou další ctností vymíraly. Jak se starobylá a opatrovaná legie stávala bezcennou, od vojáků na koních se neočekávala dokonalost.

Doceňování kavalerie se měnilo s časem a okolnostmi. Byly zde časové úseky (i dlouhé), kdy byla ceněna nad veškerou pěchotu. Někdy byla však, ve srovnání s pěšáky, považována za téměř bezcennou. Samozřejmě oba tyto extrémní názory jsou špatné. Velké bitvy byly vyhrány jak pěchotou, tak jezdecktvem.

PŘEHLED HISTORIE

Ale je nám cizí porovnávat zásluhy koní a pěšáků. Podle obecných pravidel musí kavalerie tvořit část každé armády a je naším úkolem ji udělat stejně dobrou jako pěchotu.

Historie dostatečně dokazuje nezbytnost mít dost koní v armádě a také ukazuje, že navzdory tomu, že nebyla kavalerie vždy stejně úspěšná nebo účinná, tak, pokud byla dobře vedena a organizována, byla neporazitelná.

U Capuy, 552 n.l., Frankové porazili římskou pěchotu, ale jelikož neměli dostatečně dobrou kavalerii, tak je byzantská kavalerie pod vedením eunucha Narsese obešla a zaútočila na ně. Podle historika Agathia z následného masakru uniklo z celé 30 000 armády pouhých pět vojáků.

V památné bitvě u Poitiers, která se odehrála roku 732 n.l. mezi frankým králem Karlem Martelem a saracénským emírem Abd ar-Rahmánem, franká jízda vedená Eudem, vévodou z Akvitánie, porazila Maury, vtrhla do jejich tábora a provedla děsivou řež. Paulus Diaconus říká, že na bitevním poli padlo na 375 000 Saracénů. Jiní historikové, mezi nimi Mezeray, odhadují sílu maurské armády na 100 000 mužů a tvrdí, že většina z nich, včetně jejich krále, byla zabita, nebo ušlapána vítězi. Ale navzdory těmto tvrzením opustili Saracéni tábor za bílého dne a odešli přes Pyreneje, aniž by je nepřítel zkusil zastavit. Kavalerie nebyla vyslána na pronásledování, z čehož musíme odvozovat, že se v tu dobu nemohli vojáci na koních pohybovat s dostatečnou rychlostí, aby dohnali své rychlé protivníky.

Roku 933 v bitvě u Merseburgu se evropská jízda pod vedením Jindřicha I. Anglického velmi zlepšila jak v organizaci, tak v taktice. Díky tvrdé disciplíně vybojovala rozhodující vítězství nad neuspořádanými maďarskými jezdci, kteří byli v té době v Evropě velmi obávaní.

BITVA U MERSEBURGU

Úspěch kavalerie se dostavil díky způsobu, jakým Jindřich své jezdce vycvičil a přeorganizoval. Je vhodné poznamenat, že v této bitvě byla poprvé zmíněna existence lehké jízdy. Ozbrojeni kušemi jezdci úspěšně soupeřili s těmi maďarskými a rozptylovali pozornost nepřítele neustálými potyčkami.

Maďaři s 300 000 muži opustili svůj opevněný tábor nedaleko Schkölzigu a postoupili na pláně u Lützenu, aby se utkali s králem Jindřichem. Bitva byla dlouho nerozhodná, dokud Jindřich v čele své kavalerie, která byla skrytá poblíž Schkölzigu, nezaútočil na nepřítele na křídle a neodříznul ho.

Najednou byli Maďaři pronásledováni, a dokud nepřekročili hranice Čech, nebylo jim dopřáno odpočinku.

Historie nám nabízí jen dva příklady, kdy byla kavalerie dobře zreformovaná a dobře vedená na bitevním poli, a to jmenovitě Jindřichem I. v 10. století a pod velením Fridricha II. Velikého ve století 18. Oba tito princové našli při svém nástupu kavalerii velmi špatně organizovanou a na svých prvních taženích více než nepoužitelnou. Nakonec ji však reformovali a dosáhli s ní svých největších vítězství.

Král Ota I. ovládal v poli svoji kavalerii, reorganizovano svým otcem Jindřichem. V bitvě u Augsburgu, v srpnu roku 955, ji rozdělil do sborů, které se měly navzájem podporovat. Zatímco poslal těžkou jízdu v hojném počtu na jedno místo, aby zasadila rozhodující úder, ve chvíli, kdy získal výhodu, poslal svou lehkou jízdu na pronásledování. Poté sebral svou obrněnou jízdu, a útočil znovu a znovu, dokud díky svému úsilí nezmohl. Bitva byla pro Maďary v jediném dni několikrát střídavě vyhrána a prohrána. Přestože jejich řady byly rozbité a jednotky roztroušené, tak jako každá dobrá lehká jízda pracovali při svých útocích společně velmi dobře, jako by každý jednotlivý jezdec byl instinktivně veden stejným úmyslem. Jako stíny unikali sevření těžkopádných

PŘEHLED HISTORIE

Němců, pořád se jich drželi a věšeli se jim na paty, kdykoliv se obrátili. Jen lepší schopnost velení dovolila králi Otovi zvítězit.

Přesouváme se do 13. století, kdy mongolské hordy podnikají invazi do Polska, a zjišťujeme, že v bitvě u Lehnice (9. dubna 1241) je polská kavalerie, celá těžce ozbrojená a částečně obrněná, poražena hbitými mongolskými jezdci.

Armády se utkaly na pláních nedaleko Wahlstattu. Polské vojsko, pod velením prince Jindřicha VI. Dobrého a Mizeslava, prince Horního Slezska, bylo seřazeno do pěti sborů, z nichž některé zůstaly v záloze. Nepřítel se zformoval podobně. Polské pravé křídlo zaútočilo a porazilo Mongoly stojící proti němu, ti se však rychle shromáždili a zatlačili je zpátky k rezervám, které bitvu obrátily a začaly Mongoly pronásledovat. Najednou však, podle polských historiků, přišel kouzelný trik a jejich krajané se dali na útěk. Tento trik spočíval v rychlém zmobilizování Mongolů a jejich náhlému a nečekanému návratu do útoku, když byli nepřátelé vyčerpaní ve snaze je dohnat. Takové překvapení muselo jistě vypadat pro těžkopádné západní jezdce jako nějaké kouzlo.

Samotný princ Henry postoupil vpřed se sbory, které se zatím do bitvy nezapojily. Peta, velitel mongolské armády, se s ním utkal, ale stejně jako předtím se obratně vyhnul prvnímu útoku a bleskově útočil a zase se stahoval. Když byl jeho nepřítel dost vyčerpán, zaútočil se svou poslední čerstvou rezervou a s unavenými křesťany zametl.

Stejně jako v předchozím případě Poláci po počátečním úspěšném útoku začali Mongoly pronásledovat, když se dali záměrně na ústup. A znovu byli „očarováni“. Tentokrát prý byli zahaleni oblaky prachu a zbaveni zraku a síly.

Tomuto „kouzlu“ rozumíme taktéž. Stejně tak mu rozuměli Mongolové, kteří se jako jeden muž otočili ve chvíli, kdy viděli,

jak kouzlo funguje, a bez lítosti pobili své křesťanské pronásledovatele.

Kontakt s východními národy už od začátku ovlivňoval pokrok kavalerie v Evropě a taktiky, které použily mongolské hordy ve 13. století, jsou základními taktikami naší novodobé kavalerie.

Zdokonalení toho ušlechtilého zvířete, tedy koně, je věc v Anglii relativně nedávná. Ještě v časech Karla I. Stuarta se po koních jezdeckých a do války ohlíželi na evropské pevnině, hlavně ve Španělsku a v Kampánii. Eduard I. si s sebou kavalerii vzal na tažení do Skotska a všichni víme, jak anglická jízda dopadla v bitvě u Bannockburnu (byla zmasakrována skotskými kopíčníky). Bitvy ve Francii za našich Eduardů a Karlů byly bitvami pěchoty, které byly vybojovány téměř výhradně pomocí anglického dlouhého luku. Francouzi měli tehdy početnou kavalerii, ale ta žalostně zaostávala v disciplíně. Když už měli několik dobrých eskadron, tak evidentně nevěděli, jak je použít. Dobrých koní byl nedostatek a Francouzi neměli ani trpělivost, ani peníze na trénink potřebný k vycvičení jízdy, která by byla schopná sloužit ve válce. Rytíři a někteří z vojáků jezdili dobře, a to díky tomu, že v sedle trávili hodně času. Zbytek však (jak jsme slyšeli říkávat o některých moderních kavaleristech vycvičených ve spěchu) „tím, že nebyl zvyklý na koně, z nich pořád padal.“

Zabere trojnásobně víc času naučit člověka jezdit a perfektně ovládat koně, než kompletně vycvičit pěšáka. A i když se to naučí, tak stále potřebuje hodně cvičit, než může být jeho výcvik považován za dokončený. Tento rozdíl samotný nám ukáže, jak je možné, že byl voják na koni podřadný oproti pěšákovi.

V moderní Evropě vzrostl význam kavalerie v dobách, kdy německé národy obsazovaly evropský kontinent a cítily potřebu

PŘEHLED HISTORIE

mít ve svých armádách velké množství koní. Byla to nutnost, která nebyla zřejmá, dokud zůstaly ve své domovině.

Evropská kavalerie byla oděna v brnění, formována do jednotlivých řad, a od každého jezdce se očekávalo, že si vybere protivníka k boji.

Tímto způsobem boje se vyznačovali francouzští *gendarmes*, kteří byli oděni v těžkém brnění.

Nad těmito těžkooděnými jezdci vítězila německá lehká kavalerie, které se říkalo *Schwarze Reiter*, zkráceně jen *Reiter* (*rejtaři – pozn. překladatele*). Ta byla vyzbrojena pistolemi a meči a neustále porážela francouzské *gendarmes* v občanských válkách Francie a Flander.

Zavedení střelného prachu s sebou přineslo změnu. Kavalerie postupně odložila brnění a začala používat palné zbraně.

Za Jindřicha II. Francouzského bylo jezdeckto znovu uspořádané v obdélnících a v 10 řadách. Jindřich IV. zredukoval přední linii a počet řad snížil na 6.

V 16. století byly oddíly pěchoty smíchané s kavalerií, všechny oddíly společně musely dodržovat tempo a v bitvě se společně utkat s nepřítelem.

V bitvě u Pávie roku 1525 Francesco d'Avalos umístil (poprvé v dějinách) těžce vyzbrojené španělské mušketýry do mezer mezi císařskou kavalerií a tímto způsobem (údajně) porazil Francouze.

Míchání jezdeckta a pěšího vojska se začalo prosazovat, a jak se stávali pěšáci důležitějšími, jezdeckto naopak upadalo.

Se zavedením střelného prachu se zvyšovala vzdálenost, ze které armády útočily. Kavalerie nemohla s palnými zbraněmi ničeho dosáhnout, a byla držena z dostřelu nepřítele. Pro jízdu nebylo dostatečné využití, jelikož její pohyb byl natolik pomalý, že příležitost k boji byla většinou ztracena, ještě než se mohli jezdci dostat přes území, které je dělilo od nepřítele.

GUSTAV II. ADOLF

Gustav Adolf II. snížil nepraktickou velikost eskadron na začátku Třicetileté války (1630). Zformoval je do čtyřech řad, z nichž tři byly vyslány do útoku, zatímco čtvrtá zůstala v záloze. Jezdci přestali nosit brnění a byli zbaveni kopí. Jízda byla lehčí, aktivnější a mnohem užitečnější. Gustav Adolf II. ji zformoval do dvou linií a obvykle ji umístil na křídla.

Ve Francii za vlády Ludvíka XIII. byly v roce 1635 eskadrony zúženy a byl snížen počet řad. V roce 1766 byly zformovány do dvou řad. Byly stále těžkopádné a složité na manévrování, ale zlepšilo se jejich organizování do regimentů a jejich těžká výzbroj byla odlehčena.

Praxe posílat kavalerie podpořené mušketéry umístěnými v mezerách jim však vzala jejich impulzivní sílu a zbavovala je výhody, která vyplývala z rychlosti koní.

Bylo na Karlu XII., aby tento styl válčení v sedle změnil a zdokonalil. Jeho odvážnost a rytířskost byla pro taktiku kavalerie vhodná. Proti pěchotě, proti opevněným pozicím, proti jakémukoliv státu... Neuznával žádné těžkosti a porazil všechny nepřátele. Neúnavně pronásledoval v sedle Sasy, které vedl maršál Schulenburg, při jejich útěku do Slezska po devět dní. Překvapil je poblíž Punitzu a s pouhými dvěma regimenty kavalerie na ně zaútočil – i přesto, že jich bylo deset tisíc – projel přes nepřátelskou pěchotu, která si lehla, aby se vyhnula prudkému nájezdu Švédů – zatlačil saskou jízdu z bojiště – a pak se vrátil, aby zaútočil na pěchotu a děla.

Noc samotná stačila, aby byla bitva dobojována. Nepřítel využil tmy, aby utekl přes hranice. Všechna děla padla do rukou Švédů. Ti navíc předvedli impozantní a hrozivou ukázkou svých dlouhých rovných mečů, jelikož všichni mrtví Sasové byli probodnuti skrz naskrz.

KAPITOLA XII.

ÚTOK, PRONÁSLEDOVÁNÍ A SHROMÁŽDĚNÍ

„Útok linie není ve skutečnosti jen řada útoků následujících po sobě, jehož odvážlivci tvoří nepřednější část této linie; ti jsou příčinou neúspěchu útoku a na velkém čele se tomuto chování musí zabránit.“

C. Jacquinot de Presle

Útok musí být ihned rozhodnut a vykonán rázně; vždy se musí uskutečnit v trysku.

Prvním cílem je proražení skrz nepřátelské šiky a jejich uvrhnutí do zmatku. Poté už dokonáte jeho porážku jen použitím mečů.

Silní koně pobízení do maximální možné rychlosti, hlavy držené vzpřímené a dostatečně semknuté, jen zřídka kdy selžou v dosažení prvního bodu; ostré meče, zručnost a um jednotlivců se postarají o zbytek.

ÚTOK

Důstojníci však musí mít na mysli, že jakkoliv může být masa jezdců úspěšná, statečná a odhodlaná, tak všechno má své hranice. Časem se musí koně i muži unavit, eskadrony rozptýlit; a pak jsou vydáni na milost a nemilost jakékoliv skupině čerstvých kavaléristů.

Rezervy musí být vždy k dispozici, aby neochvějně následovaly jakýkoliv dosažený úspěch, nebo aby v případě, že je první linie obrácena na útěk, což tu a tam zcela jistě stane, zaútočily na pronásledovatele a daly prchajícím čas k opětovnému zformování.

První linie nikdy nepomyslí na útěk, dokud bude každý muž vědět, že rezervy jsou blízko po ruce připravené ho podpořit. A tak by v každém případě měly rezervy těsně následovat a být připravené jednat kdykoliv a kdekoliv je jejich působení potřeba. Jakmile jednou zahájíte útok, tak jej uskutečňte, ať se proti vám náhle objeví jakákoliv převaha. Jakmile se vaše první linie pohne vpřed, tak vaše rezervy zformované do různých stupňovitých formací, zaujmou pozice, které se před nimi uvolnily.

Nespočetné zvraty v boji jdou na vrub právě zanedbání těchto pravidel o rezervách.

Při útoku na zformovanou kavalerii postupující proti vám šetřete síly vašich koní, než jich bude potřeba. Dojeďte v klusu do vzdálenosti sto padesáti yardů (*137 m*). Poté oznamte cval a ihned poté útok: takto se k nepříteli dostanete čerství a a vrhnete se na něj v semknutém šiku v nezastavitelné rychlosti.

Pokud přejde nepřítel do cvalu dříve, tak musíte udělat to samé, protože linie se v takovém případě k sobě blíží velmi rychle; proto musíte dávat pozor, aby vás nepřátelská kavalerie nezastihla, než se stihnete dostatečně rozjet.

Dělostřelectvo může v případě nouze koně hnát do nejzazších mezí, protože když přijdou jejich koně na místo bitvy, tak

ÚTOK

jsou v klidu; u kavalerie je to naopak, protože právě *poté*, co se objeví na bojišti, musí nejvíce napnout síly.

Pokud potkáte nepřítele a vaši koně jsou přetažení, tak budete s největší pravděpodobností poraženi; ale i kdybyste v prvním útoku uspěli, tak by byl úspěch k ničemu, protože byste neměli jak jej pronásledovat.

V těžkém terénu dostaňte muže pomalu co nejbliže k místu útoku.

Pokud je nepřátelská jízda v koloně, nebo se právě formuje, tak ihned oznamte cval a snažte se jej porazit, než dokončí šikování.

Proti pěchotním čtvercům připraveným opěťovat váš útok přejděte do cvalu ihned po první salvě, ale nenechte muže vyrazit tryskem, dokud nebudete padesát yardů (*cca 46 m*) od čtverce.

Útoky kavalerie ve velkém měřítku proti masám oddílů jakýchkoliv typů musí být provedeny s co největší impulzivností a rychlostí; nepřítel nesmí mít možnost se připravit.

Nelze přesně stanovit vzdálenost, ve které zahájit útok, ta záleží na mnoha různých okolnostech. Když je dobrý terén a vaši koně jsou v dobré kondici, tak můžete přejít do cvalu dříve; ale samotné maximální vypětí, útok samotný, se musí držet do vzdálenosti padesáti yardů (*cca 46 m*) od nepřítele, protože na takovou vzdálenost nebude žádný kůň výrazně zaostávat, jakkoliv je špatný, a ani není čas na rozptýlení formace. Nepřítel je tak napaden s maximální účinností.

Pronásledování a zformování. Jestliže jste uspěli v proražení nepřátelské linie, tak se sami octnete v bitevní vřavě. Následuje boj muže proti muži, který se však brzy obrátí v útěk, což poskytuje příležitost ke zničení prchajících; protože útok a boj muže proti muži nikdy netrvá dost dlouho na to, abyste mohli způsobit, nebo vám mohly být způsobeny těžké ztráty mužů nebo koní.

SHROMÁŽDĚNÍ

Pokud je v týlu nepřítelů úžina, tak je první povinností důstojníků uhánět k ní s několika muži na dobrých koních a odříznout únikovou cestu. Pokud se to zdařilo, tak vezměte zajatce.

Pronásledování se musí udržovat s vervou. Každý muž si vybere protivníka a běda těm, kteří jsou pronásledováni muži na lepších koních, jejichž lepší rychlost na ně přinese meč pomsty; jejichž lepší krev a kondice jim dá výdrž k pokračování v pronásledování!

Za takovýchto okolností je muže těžké odvolat: jsou poblázněni vzrušením z boje a jediné, co mají v úmyslu, je pobít nešťastné uprchlíky před nimi. Toto není chvíle pro zastavení masakru, ale hlídání bezpečí pronásledovatelů s vašimi rezervami kavalérie, dokud není prchající nepřítel úplně rozprášen.

Pak se shromážděte. Pokud se pokusíte znovu zformovat linii a pronásledovat s křídlovými oddíly nebo rezervami, tak jen nepříteli umožňujete projet rozestupy jeho druhé linie a znovu se zformovat.

Každá linie se shromáždí stejně jako před útokem.

Každý oddíl se shromáždí sám za sebe, a když je zformován, tak je veden do linie.

Druhá linie. Pokud má nepřítel za první linií ještě druhou, tak první linii žeňte až na ní a nedopřejte jim čas si vybrat cestu. Vrhněte se hlava nehlava spolu s prchajícími do druhé linie, což ji zcela jistě uvrhne do zmatku. Pravděpodobně bude stržena s proudem; pokud ano, tak detašované skupiny z vašich rezerv musí dělat to, co je potřeba.

Pokud by byla druhá linie nepřítelů zformovaná na křídlech, tak musíte odvolat vojáky z pronásledování jak nejrychleji to půjde a společně s vaší druhou linií nebo rezervami na ně okamžitě zaútočit.

ÚTOK

Čas je tu velmi důležitý a každý oddíl, když je svolán, by měl být alespoň jednou veden proti nepříteli. Útočte postupně, ve stupňovité formaci nebo jakkoliv, hlavním cílem je uvrhnout druhou linii do zmatku, než se ta první stihne znovu zformovat.

Jakmile je linie kavalerie vržena proti nepříteli, tak musí rozkazy od velícího důstojníka na určitý čas nezbytně ustat. Muži každého oddílu vzhlíží ke svému veliteli; důstojníci na křídlech se je snaží držet co nejvíc pohromadě, aby se veškeré jejich snahy soustředily kolem jejich kapitána.

Kapitán musí se svým oddílem jednat bez zaváhání, kdykoliv se nabídne příležitost; nikdy nesmí zůstat nečinný, ani nesmí čekat na rozkazy, zatímco je nepřítel poblíž.

Vydala © 2015 společnost Arcaro s.r.o.
Žižkova 1696/15, Jihlava
e-mail: info@arcaro.cz
www.arcaro.cz

ISBN 978-80-906222-2-7

kpt. L. E. Nolan Kavalerie

historie a taktika

Historie, taktika i sporné otázky týkající se éry válek vedených ze hřbetu koně a mnoho praktických rad činily před 150 lety z této knihy důležitý zdroj informací pro důstojníky kavalerie.

Dnes je pro milovníky historie, koní a vojenství studnicí nesmírně zajímavých faktů z četných bitev, ze

života skutečných válečných koní, husarů, dragounů, jízdních myslivců atd. Styl vyprávění odpovídá době, kdy byla napsaná, i poněkud

svérázné osobnosti autora.

Kapitán Louis Edward Nolan byl vynikajícím jezdcem, vysoce vzdělaným důstojníkem ovládajícím pět jazyků a odborníkem na vojenskou taktiku. Přestože od svých 14 let sloužil v kavalerii, poprvé se ocitl ve skutečné bitvě až ve svých 36 letech u Balaklavy, kde se stal úplně první obětí tehdejší

kontroverzní tragédie lehké jízdy. Napsal několik knih a vytvořil nový typ sedla pro britskou kavalerii.